

Till Stockholms Hamn AB:s styrelse

Utredning rörande åtgärder för fossilbränslefri sjöfart

Bakgrund

Av ägardirektiv till Stockholms Hamn AB 2017-2019 framgår bl.a. att Hamnen ska medverka till att målen i färdplanen för en fossilbränslefri stad 2040 uppnås. Under målet "Ett klimatsmart Stockholm" har Hamnen bl.a. fått i uppdrag att utreda vilka åtgärder bolaget bör ta för att bidra till en utveckling mot fossilbränslefri sjöfart.

I den av kommunfullmäktige antagna s.k. klimatstrategin (Strategi för fossilbränslefritt Stockholm 2040) är uppdraget formulerat enligt följande:

Staden utreder åtgärder för fossilbränslefri sjöfart. Utredningen med förslag till åtgärder ska vara färdig för beslut senast år 2017.

Genomförandeansvar: Styrelsen för Stockholms Hamnar.

Uppdraget att genomföra stadens klimatstrategi, inklusive uppföljningen av ingående utredningar, har lämnats till Klimatenheten vid Stadsledningskontoret. Till sin hjälp i detta arbete har en samordningsgrupp utsetts med representanter från ett urval av förvaltningar och bolag inom staden.

Hamnen har deltagit i arbetet genom att i juni 2017 muntligen presenterat ett förslag på innehåll till ovannämnda utredning rörande fossilbränslefri sjöfart. Utifrån detta förslag och synpunkter från samordningsgruppen har Hamnen sedan tagit fram ett första utkast till utredning vilken i en preliminär version presenterats för samordningsgruppen i oktober. Utifrån återkoppling från samordningsgruppen och av gruppen anlitad extern konsult, har Hamnen gjort vissa kompletteringar och färdigställt den utredning som Hamnen haft i uppdrag att göra (bilaga).

Slutversionen av utredningen om fossilbränslefri sjöfart kommer nu tillsammans med övriga genomförda utredningar under året inom ramen för stadens klimatstrategi, att utgöra underlag för en syntesrapport från Klimatenheten till kommunfullmäktige med förslag på fortsatta åtgärder och slutsatser.

Utredningens innehåll och förslag till åtgärder

I utredningen beskrivs sjöfarten och dess förutsättningar. Ett faktabaserat underlag presenteras med förslag på åtgärder på kort och lång sikt, som oberoende av stadens rådighet kommer att krävas för att målet om fossilbränslefri sjöfart ska kunna uppnås.

Utredningen omfattar:

- Beskrivning av olika typer av sjöfart och deras olika förutsättningar
- Nuvarande och kommande regelverk
- Tillgängliga tekniker och teknikutveckling
- Omvärld (genomförda utredningar, pågående arbeten, andra aktörers mål och arbete)
- Åtgärder (genomförda och förslag på åtgärder)

Utredningen har tagits fram av Hamnen genom att främst använda interna resurser med kompetens inom olika berörda områden. Fakta till utredningen har inhämtats från tidigare genomförda utredningar och rapporter, kunskap hos medarbetare inom Hamnen, intervjuer med specialister, enkäter till kunder och övrig faktainsamling och omvärldsbevakning.

När det gäller möjligheterna att åstadkomma en fossilfri sjöfart i Stockholm till 2040 är Hamnens bedömning att det finns goda möjligheter avseende den lokala trafiken. Det finns redan persontransporter på vatten med eldrift och de arbetsbåtar och transporter som förekommer bör kunna styras mot eldrift eller biobränslen via lokala styrmedel beslutade i politiska organ.

Även den regionala trafiken, skärgårdstrafiken, har stora möjligheter att bli fossilfri. Det är dock en kostnadsfråga som kräver politiska beslut, eftersom eldrift kräver investeringar och biobränslen är dyrare än de fossila motsvarigheterna.

För fartyg i den internationella och nationella sjötrafiken är utmaningen större, i och med att denna trafik styrs av internationella regler där enskilda städer och hamnar har begränsade möjligheter att påverka. Det finns en potential att reducera utsläpp vid kaj med hjälp av elanslutningar för fartyg som går i regelbunden trafik och i framtiden även för kryssningsfartyg. Detta kräver dock stora investeringar, både på land och ombord på fartygen.

För den del av fartygens utsläpp som är från kaj ut till Stockholms kommungräns är det svårare att finna lösningar. Fartygen skulle kunna utrustas med batterier som laddas vid kaj och användas för denna sträcka eller genom att använda biobränslen. Viktigt att tänka

på är att fartyg har lång livslängd och en del av de fartyg som används idag eller byggs inom de närmaste åren kommer även att vara i drift år 2040.

En slutsats i utredningen är därmed att det inte är realistiskt att all användning av fossila bränslen för de större fartygen ska ha eliminerats till år 2040, om inte omfattande internationella regler och styrmedel finns.

Det viktigaste forumet för åtgärder för att minska sjöfartens emissioner av växthusgaser är framför allt den internationella sjöfartsorganisationen och FN-organet IMO (International Maritime Organization).

På ett lokalt plan föreslår utredningen följande åtgärder och aktiviteter för fortsatt arbete för att uppnå en fossilbränslefri sjöfart:

Hamnen:

- Samverka med andra hamnar i Sverige och övriga Europa och aktivt delta i branschorganisationer såväl nationellt som internationellt. I detta arbete verka för ökade insatser inom EU samt IMO samt även söka möjligheter till utvidgad samverkan med rederier. Detta arbete bedrivs kontinuerligt men effekterna ses troligen på längre sikt. Kostnaden för Hamnen är låg men potentialen avseende fossilfrihet är svårbedömd.
- Fortsatt och ökad aktivitet i forskningsprojekt för att kunna följa utvecklingen kring teknik och styrmedel. Detta arbete är viktigt för att ha rätt kunskap vid införande av styrmedel och bedrivs kontinuerligt men effekterna ses troligen på längre sikt. Kostnaden för Hamnen är låg men potentialen avseende fossilfrihet är svårbedömd.
- Fortsätta arbeta med och utveckla de differentierade hamnavgifterna med differentiering även för koldioxid i linje med vad Sjöfartsverket planerar. Detta görs i samverkan med andra hamnar i Sverige och regionalt i syfte att få större genomslag för åtgärder. Detta arbete fortsätter de närmaste åren och här finns en potential att stimulera fartyg att använda t.ex. landel mer och även använda biobränslen. Potentialen ligger främst i att reducera emissionerna vid kaj från fartygen som regelbundet kommer till Stockholm, dvs. ro-pax fartygen. Investeringskostnaderna för landelanläggningar är höga för Hamnen och det är även inte obetydliga investeringskostnader för fartygen.
- Fortsätta utveckla användandet av landel genom investeringar och samverkan med rederier och andra aktörer. Detta kan göras på lång sikt, med tanke på fartygens långa livslängd och till relativt stora kostnader för Hamnen. Potentialen är att större delen

av emissionerna från ro-pax- och kryssningsfartyg vid kaj minskas. Detta kräver dock internationella system och/eller regleringar. Investeringskostnaderna för landanläggningar är höga för Hamnen och det är även inte obetydliga investeringskostnader för fartygen.

- Utreda möjligheten att använda fjärrvärme för försörjning av fartyg vid kaj. Det är oklart i dagsläget vilka möjligheter till fjärrvärme som finns tillgängliga. Främst aktuellt för lokal och regional sjöfart samt ro-pax fartyg. Potentialen och kostnaderna är i dagsläget svårbedömda.
- Utreda om och på vilket sätt Hamnen skulle kunna bidra till system med ”just-in-time” för att minska väntetider och underlätta att fartygen kan använda lägre fart och därmed använda mindre bränsle. Om detta kan genomföras finns en potential att minska liggtid och fart för lastfartygen. Då emissionerna inom Stockholm från dessa moment utgör en begränsad del är potentialen relativt liten. Kostnaderna för Hamnen och för fartygen är låga.

Stockholms stad:

- Samverka med andra städer, organisationer och myndigheter, såväl på tjänstemannasom på politisk nivå gentemot landstinget, regeringen, EU och IMO. Kostnaden för detta är låg och arbetet är viktigt för att kunna nå framgång med internationellt regelverk.
- Fortlöpande och aktivt följa utvecklingen samt utreda hur och på vilket sätt Stockholms stad kan bidra till de av Energimyndigheten föreslagna åtgärderna (Sjöfartens omställning till fossilfrihet (ER 2017:10). Kostnaden för detta är låg och åtgärden ses som viktig för att kunna nå framgång.
- Bibehålla och skapa nya möjligheter för vattenburen sjötransport av såväl människor som gods t.ex. genom att i översiktsplan och detaljplaner ta hänsyn till behovet och på så sätt främja sjötransporter på bekostnad av vägtrafiken.
- Tillse att nödvändig effektförstärkning görs genom investeringar i infrastruktur för framdragning av el till hamnområdena så att tillräcklig kapacitet finns för elanslutning av fartyg. Relativt höga kostnader för Stockholms stad med god potential för minskning av koldioxidutsläpp.
- Vid upphandling av lokal och regional trafik ställa krav på eldrift eller biobränslen. Potential att minska koldioxidutsläppen från denna trafik, troligen med ökade kostnader för drift som följd.

- Verka för kompensationsåtgärder då varken Stockholm eller Sverige har juridiska möjligheter att bestämma över internationell sjöfart. Kostnaden för detta är helt beroende av vilka åtgärder som vidtas. Potentialen är i princip stor.

Utredningen redovisar även några synergier (positiva och negativa) som har identifierats, kopplat till övrigt arbete inom ramen för Stockholms stads Strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm.

- Fler fartyg i framtiden som drivs med LNG kan leda till ökad efterfrågan på LBG, vilket ligger i linje med Stockholms stads ambitioner att öka produktionen av biogas.
- Satsningar på utbyggnad av kollektivtrafik till sjöss med låg miljöpåverkan (t.ex. med batteri/hybridteknik) kan öka kollektivtrafikens attraktivitet på bekostnad av biltrafiken i Stockholm.
- Hårdare lokala särregler på sjöfarten kan beroende på kravens utformning leda till att vissa transporter går över från sjö till väg, vilket kan motverka miljömålen.
- Hårdare lokala särregler som endast införs hos Hamnen kan leda till att fartyg anlöper andra svenska hamnar istället, vilket försämrar Stockholms konkurrenskraft och inte medför miljöförbättringar.

Förslag

Styrelsen föreslås besluta

- att för egen del godkänna Utredning rörande åtgärder för fossilbränslefri sjöfart
- att föreslå koncernstyrelsen att godkänna Utredning rörande åtgärder för fossilbränslefri sjöfart

Stockholm den 15 november 2017

A blue ink signature of Johan Castwall is written over the name 'Johan Castwall' which is printed in a small, blue, sans-serif font.

VD

